

Бунь А.

Гріх – це, насамперед, образа Бога, розірвання сопричастя Ним. Він водночас шкодить співпричастю з Церквою. Тому покаяння – це не лише відновлення сопричасної єдності з Богом, але і примирення з Церквою, що виражає і літургійно здійснює це таїнство.

Людина, согрішивши, перестала бачити головну мету свого життя. Але запитаймо себе: яка ж це мета? Чи ми зараз задумуємося над тим, чому живемо, для чого, і з якою метою? Часто ставимо перед собою різні цілі: хтось хоче здобути освіту і стати хорошим спеціалістом, хтось намагається будь-яким шляхом збагатитися. Таких і подібних прикладів можна навести безліч. Проте не це є головною метою нашого з вами життя. Успадкувати Царство Боже – ось те, до чого ми покликані як сини Отця. Як людина може досягнути Царство, якщо вона чинить гріхи? У сам день Свого Воскресіння Ісус Христос приходив до апостолів, котрі були зібрані в домі, «дихнув на них і сказав їм: Прийміть Святого Духа; кому відпустите гріхи, відпустяться їм, а кому задержите, задержаться» (Йо. 20:22). Сам Христос установив таїнство Покаяння, яке очищує душу грішника навіть від найтяжчих провин та творить його Божою дитиною, гідною вічного щастя на землі і на небі.

Уже в «Дідахе» (твір апостолів про християнське життя) знаходимо два сакраментальні елементи, а саме: Сповідь є таїнством: «На зібранні скажеш твої гріхи, та не розпочинай ніколи твоєї молитви в нечистій совісті. Це є дорога життя» (4:14). Можливо, йдеться про публічне визнання гріхів перед публічною молитвою. «Зібрані у день Господній, ламайте хліб, говорячи подяку після визнання ваших гріхів, щоб ваше приношення було чистим» (14:1). Спочатку практика визнання гріхів відбувалась перед своїм братом у Христі, проти котрого була провина. Якщо примирення не відбулось, то втручалася третя особа як свідок та «третейський суддя», якщо ж і це не допомагало, то втручалася уся спільнота. На початку Церква була досить строгою стосовно осіб, котрі вчинили тяжкі провини, а особливо до тих, хто покинув християнську віру або став еретиком. Канон 11 I-го Вселенського Собору в Нікеї (325 р.) передбачає ряд суворих покарань для відступників, котрі хотіли повернутись у лоно Церкви. Етапи повернення в Церкву були такими: спочатку каянники три роки мали бути слухачами разом з оглашеними, потім – ще сім років перебувати в стані глибокого покаяння (молитися на колінах із поклонами), опісля вони допускались до молитви з народом, але без можливості брати участь у жертвоприношенні упродовж двох років. Були каянники, в обов'язки котрих входило стояння поза храмом і прохання про молитву тих, хто входив у храм. Тут йдеться про «просячих». Інші ж входили у задню частину храму та слухали Літургію Слова: «слухачі». «Служителі» служили упродовж усієї Літургії Жертви, але не могли приймати Причастя.

Якщо наша совість обтяжена гріхом, який позбавляє свободи і миру, то єдиний лік – це Покаяння. Ті, хто приймають таїнство Сповіді, приймають від Божого милосердя прощення гріхів і знову стають членами Церкви, від якої віддалилися через гріхи. Ми не повинні боятися визнавати навіть найтяжчі провини тому, що їх визнаємо перед самим Господом. Важливим є іспит сумління, коли необхідно оцінити кожен наш вчинок. Нестача добра і милосердя стосовно ближніх з нашого боку теж є гріхом. Покаяння – це

початок і умова християнського життя. Наше життя – це метафоричний образ «парасольки і дощу», де дощ – Божа благодать, котра падає на всіх людей, а парасоля – гріх, котрий закриває від благодаті людину. Покаяння – дар Божий, а не людська дія. Остання ж закінчується на усвідомленні своєї немочі. В притчі про блудного сина подається подальший розвиток покаяння як дороги до Отця, тут покаяння – це постійне повернення, рух та дорога до Бога.

Таїнство Покаяння відбувається в храмі в присутності одного священика. Священик є посередником між людиною, котра кається, і нашим Господом Ісусом Христом. У святому таїнстві Сповіді присутній сам Христос: «Де двоє або троє зібрані в Моє ім'я там я серед них» (Мт. 18:20). Насамперед потрібно сердечно й уважно помолитися до Святого Духа і Божої Матері, щоб допомогли нам добре приготуватися до цього святого таїнства та якнайкраще висповідатися. Покаяння заохочує людину добровільно прийняти: у серці – жаль, на устах – визнання, у своїй поведінці – глибоку покору або плідне покутування. Багато гріхів приносять шкоду не лише нам, але й ближньому. Треба зробити все можливе, щоб цю шкоду виправити (наприклад, віддати вкрадені речі, повернути добру славу того, на кого був зведений наклеп). Навіть звичайна справедливість вимагає цього.

Крім того, гріх раниць й ослаблює самого грішника, як і його зв'язок з Богом і ближнім. Розршення усуває гріх, але не усуває всього безладу, спричиненого ним. Грішник, звільнений від гріха, повинен ще цілковито відновити своє духовне здоров'я. Отже, він має зробити щось більше, щоб виправити свою провину: він повинен «відшкодувати» відповідним способом або «спокутувати» свої гріхи. Це «відшкодування» також називається «покутою».

Покута, яку накладає сповідник, повинна брати до уваги особистий стан того, хто кається, і мати на меті його духовне добро. Наскільки це можливо, вона повинна відповідати важкості і природі вчинених гріхів. Нею може бути молитва, якась жертва, діла милосердя, служіння ближньому, а особливо – терпляче прийняття хреста, який ми несемо. Покута дозволяє нам уподібнитися до Христа, Котрий один спокутував усі наші гріхи раз і назавжди. Вона дає можливість нам стати співспадкоємцями Христа Воскреслого, «якщо ми страждаємо разом із Ним», тобто покутуємо (Рим. 8:17). Добра сповідь і щира покута – це спасіння душі.

Бунь А. Таїнство Покаяння // Слово № 4 (34), грудень-лютий, 2007-2008, с. 24-25.